

שהפרידו בין בני המשפחה התארכו לשנים. לבסוף האב ובנו נאלצו לברוח. הבריחה עבור הבן הייתה טראומה קשה מאוד במשך שנים רבות. לדברי אימו הוא התגבר עליה והיום הוא תלמיד מצטיין. האב – שהיה בסוריה בעל חנות צעצועים מצליחה מאוד לא מצא את מקומו בארה"ב ובקושי מוצא פרנסתו הפועל. אחות נוספת – אווה, הצעירה בבנות משפחה ענתבי – ברחת מחלב בדרג טורקיה ליוון שם שהתה 8 חודשים. עבור בריחתה שלמה ממון רב. מיוון הגיעה לישראל ואח"כ לארה"ב שם נישאה ומצבה הכלכלי טוב מאוד.

הסיפור הדרמטי ביותר הוא של המארחת שלי טניה שאלו. טניה הייתה כבת 20 כשראחה מחלב יחד עם עוד שתי חברות. השנה הייתה 1973. היה זה חורף קשה. למבריה שהיה ארמני שילמו מאות דולרים כל אחת והוא הביא את שלושת הבנות במכוניתו לבניינות שם חיכה לטניה דוד שלה, אצלו שהתה 10 ימים. בשלב זה עדיין לא ידעה שתצליח לצאת מבניינות לישראל. נאמר לה שהיא הולכת לעבור את חווית חייה ושזו הזדמנות גדולה ביותר שמחכה לה. ערב אחד היא הולבשה ע"י קרובה במספר שכבות וקיבלה הוראה לרדת למטה ולחכות למונית ממנה יצא אדם לבוש חולצה אדומה חובש כובע ועיתון בידו. זה האדם שאספה ל... שם נפגשה עם חברותיה ובני נוער נוספים שהגיעו מסוריה. הללו הועלו... קבלת הפנים לה זכו העולים בישראל היא אחד הויכוחים המרגשים ביותר שהיו לטניה. ואכן הייתה זו לדבריה ההזדמנות הגדולה של חייה. המפגש עם חיילי צה"ל החדיד בה את הרצון לארח אותי בביתה לגמול לי בדרכה שלה על אותם ימים קשים ומרגשים שחווה עם הגיעה ארצה.

אלו אינן הבריחות היחידות של משפחת ענתבי ושל משפחות אחרות ויצאות חלב. הסיפורים הללו שפכו אור על חיי המצוקה שהיו נחלת יהודי חלב במשך שנים רבות. על מנת לעזור לי להכיר מקרוב את מאפייני הקהילה החלבית – הכירו לי את אחד מהאנשים המרכזיים: מורד גינדי. כששאלתיו מדוע יהודי חלב אינם מעורבים בפוליטיקה בארה"ב הוא ענה לי שאינם מעוניינים להתבלט או לקחת חלק בשטח זה. בודדים בלבד מצביעים, והוא נכלל ביניהם.

לינדי עצמה 3 חנויות ענקיות. נסענו יחד לראותן. בניו עובדים בהן, ואילו הוא נח רוב היום אך ללדי עובדים קשה מאוד. כשהוא משחזר בפני את ההסטוריה שלו הוא מציין שהגיע לניו-יורק לפני 16 שנה, שכר בית ועבד קשה מאוד. הוא מדבר במושגים של אחרות הקהילה ולא עושה הבחנה בין עניים לעשירים למרות שזו מקובלת אצל רבים. לדעתו מי שהיה עני יכל מיד להתעשר ויש לו דוגמאות רבות לכך. כשהוא חושב על סוריה הוא מזכיר כיצד ב-1980 דפקו על דלתו וכיצד פחדו מהאחים המוסלמים. בחבל גרו היודים, ערבים ונוצרים באותו בית. למרות היחסים הטובים יחסית, הם חיו בחשש ובמחד תמידי. גם לו סיפור בריחה כמו שיש לרבים אחרים. שנאתו לסורים התחזקה לאחר ניסיונו לברוח לבלגון ולתפיסתו והעברתו לכלל מאזה. הוא איש צעיר וסבל רות, ובכל זאת הוא ממשיך ומסביר לי – "אני כאן בארה"ב ולא בישראל וזו

מכובד מאוד. הסתיימה התפילה. ירדנו שוב לרחבת הכניסה בה התכנסו אנשי הקהילה ופסענו הביתה לארוחת הצהריים המרכזית שהכילה מטעמי העדה אותם למדת להכיר ולאחוב במרוצת השבועות הקרובים.

אצל המארחת שלי, נינה, היה מנהג לאחר צאת השבת, – לעשות הליכה לערב חוף הים כ-1/2 ק"מ. בדרך הצטרפו אלינו גיסותיה וחברותיה. זהו הליכה שהפכה למעין אירוע חברתי שפורמלי את הנישים שהצטרפו. נשאלתי שאלות רבות אודות חיי הפרטיים והחיים בישראל.

השהות המשותפת קירבה בינינו וכבר במהלכה נתבקשה נינה להביאנו לכוס קפה באתו ערב אצל קרובי משפחתה. אז התודעת לי משפחה שאלו – לשם עברתי ביום המחרת, ובקרבה התגוררתי עד יום עזיבתי.

העברתי את מוזודותיי הכבדות מ Ocean Parkway לרחוב U והתמקמתי בבית שאלו בחדרה של הבת הצעירה טרי, ששמחה מאוד לבואי וקבלה אותי בהתלהבות רבה.

בחגיגה חלבית בבירה דיל שבניו ג'רסי, טניה ענתבי-שאלו שניה מימין.
A Halabi wedding in Deal, New Jersey. Tania Antebbi-Shaalo
second from left.

ערב הגעתי, התכנסה המשפחה הקרובה – אחים אחיות ואחיינים רבים בבית משפחת שאלו המרווח, וכבר באותו ערב התוודעתי לעובד שחזר על עצמה אינ-סוף פעמים בראיונות שיערכתי לצורך מחקר. עובדת בריחתם של עשרות מיהודי חלב לישראל בעיקר משנות ה-80 – '60, הן בריחות של צעירים וצעירות טרום נישואיהם וכן של אמהות לילדים שהפרידו את משפחותיהם לצורך היציאה מסוריה, והן של משפחות שלמות. הסיפורים דומים ושונים גם מהן אך כולם מוטיב מרכזי והוא הגורן לצאת מהפחד, מהבלתי ידוע, מרדיפה, מחיי מיעוט יהודי ברוב מוסלמי לחופש ולחיים יהודיים בטוחים. חברתי להגיש ולספר את סיפורן של שלוש האחיות לבית ענתבי, שהוא מאפיין סיפורים רבים כמוהם. לפני 11 שנה קיבלה אסתר ענתבי ובתה הבכורה (7) דרכון לצאת מסוריה, דרך טורקיה. נותרו בחלב בעלה ובנה בן ה-5. הובט לה עם "השלטונות שתוך כמה חודשים המשפחה תתאחד. אסתר ובנה הגיעו בינתיים לישראל אך החודשים

* קטע זה עבר צנזורה על ידי הגורן.